

اداره كل آموزش و پژوهش

آئین نامه داوری مسابقات قرائت و ترتیل قرآن کریم

بر اساس آئین نامه جدید داوری
مسابقات قرائت و ترتیل قرآن کریم
سازمان اوقاف و امور خیریه

فروردین ماه ۱۳۸۸

آئین نامه داوری رشته قرائت قرآن کریم

امتیاز هر یک از بخشهای رشته قرائت به شرح زیر محاسبه می‌گردد:

الف) تجوید:	(۳۵) امتیاز
ب) وقف و ابتداء:	(۱۵) امتیاز
ج) صوت:	(۲۰) امتیاز
د) لحن:	(۳۰) امتیاز

بارم هر یک از بخشهای یاد شده و ضوابط اختصاصی مربوطه به شرح ذیل می‌باشد:

بخش تجوید: ۳۵ امتیاز

این بخش شامل دو قسمت: «تجوید قرائت» و «فصاحت قرائت» است.

الف) تجوید قرائت

موارد کسر ۲ امتیاز:

- ۱- حذف، اضافه و تبدیل نمودن صداها به یکدیگر؛ مانند: تبدیل فتحه به کسره.
- ۲- تبدیل صداها کوتاه به صداها کشیده و بالعکس، همچنین خطا در صلۀ هاء ضمیر؛ مانند: تبدیل «آتاهم» به «آتاهم»، «جاءو» به «جاء» و «منه» به «منهو».
- ۳- حذف و اضافه نمودن تشدید و تنوین.
- * تبصره ۱: اختلال در تشدید به تشخیص داور حداکثر تا ۲ امتیاز کسر خواهد شد.
- ۴- وصل به سکون و وقف به حرکت، رعایت نکردن وقف به اسکان یا ابدال.
- ۵- حذف یا اضافه نمودن حرف.
- ۶- حذف، اضافه نمودن یا جا به جا خواندن کلمه.
- * تبصره ۲: چنانچه قاری بیش از یک کلمه (اعم از عبارت، آیه یا سطر) را حذف یا اضافه نماید موجب کسر ۴ امتیاز خواهد شد.

* تبصره ۳: چنانچه قاری کمتر از حد تعیین شده تلاوت نماید، به ازای هر سطر ۳ امتیاز کسر می‌شود و چنانچه بیش از حد تعیین شده تلاوت کند، به ازای هر سطر ۲ امتیاز کسر می‌شود. در هر حال حداکثر کسر امتیاز این تبصره ۴ امتیاز است.

* تبصره ۴: در تمام موارد مذکور، در صورت اصلاح پیش از تجدید نفس، فقط ۱ امتیاز کسر می‌شود.

* تبصره ۵: تکرار یک خطا در تمام موارد مذکور، موجب کسر مجدد امتیاز به همان میزان خواهد شد.

موارد کسر ۲ امتیاز:

۷- تبدیل کامل مخارج حروف یا صفات ممیز؛ مانند: تبدیل «س» به «ث» یا «ط» به «ت» و نظایر آن.

* تبصره ۷: در صورت اصلاح فوری بدون تجدید نفس، ۱ امتیاز و در صورت تکرار غلط، ۲ امتیاز دیگر کسر خواهد شد و نهایتاً سقف کسر امتیاز برای هر حرف ۴ امتیاز خواهد بود.

* تبصره ۸: در صورت ادای ناقص موارد بند ۷ حداکثر ۱ امتیاز کسر خواهد شد.

* تبصره ۹: نهایت سقف کسر امتیاز برای هر حرف در موارد بند ۷ در طول تلاوت حداکثر ۴ امتیاز خواهد بود.

* تبصره ۱۰: نقص در صفت یا مخرج حروف متجانس که مربوط به اشکال ماندگار در دستگاه تکلم می‌باشد،

به تشخیص داور موجب کسر ۲ تا ۳ امتیاز خواهد شد. مانند اشکال در صفت صفیر در حروف (س)، (ص) و (ز) که مجموعاً موجب کسر امتیاز مورد اشاره می‌باشد.

موارد کسر ۱ امتیاز:

۸- عدم رعایت هریک از نکات و قواعد تجویدی؛

مانند: شدت، رخوت، قلقله، لین، تفخیم، ترفیق، اظهار، ادغام، اقلاب، اخفاء، غنّه، مد، اماله، تسهیل، سکت و نظایر

آن.

* تبصره ۹: در صورت اجتماع بیش از یک قاعده در یک مورد، هرکدام جداگانه محاسبه می‌گردد؛

مانند: تفخیم الف مدی و مد آن در کلمه «قائل».

* تبصره ۱۰: رعایت ناقص موارد یاد شده از جمله توازن مقدار غنّه‌ها و مدها، کیفیت اخفاء و سایر قواعد در هر

مورد، با توجه به میزان نقص موجب کسر ۰/۵ تا ۰/۷۵ امتیاز خواهد شد.

* تبصره ۱۱: در صورت تکرار هریک از موارد فوق، به ازای هر مورد و برای هر حرف، حداکثر ۳ امتیاز خواهد

شد. به عنوان مثال عدم رعایت مکرر قلقله در هریک از حروف آن، به طور جداگانه موجب کسر امتیاز تا سقف ۳ نمره برای آن حرف خواهد شد.

۹- تداخل غیرمتعارف یا افراطی در تلفظ دو حرف مجاور بنا به تشخیص داور؛

مانند: تداخل تلفظ «ع» در «م» در کلمه «یعملون» یا تداخل تلفظ «ع» در «ل» در کلمه «نعلن».

۱۰- اختلال ناخواسته در تلفظ الفاظ قرآن از جمله لکنت، تیق، آب جستگی در گلو موجب کسر ۱ امتیاز می‌شود.

* تبصره ۱۲: در صورت عدم اصلاح، طبق موارد مذکور در آیین‌نامه، متناسب با نوع خطای حاصله، از امتیاز

کسر خواهد شد؛ مانند این‌که در اثر تیق، حرکتی تغییر کند یا حرفی به حرف دیگر تبدیل شود.

ب) فصاحت قرائت:

منظور از فصاحت در قرائت قرآن کریم، تلفظ واضح حروف و حرکات بر اساس لهجه خالص عربی، بدون تکلف

و به دور از گنگی و نامفهومی می‌باشد.

موارد کسر امتیاز:

۱۰- اختلال کلی و عمومی در تلفظ ممتاز و روان حروف از حیث:

▪ مخارج، صفات و احکام حروف

▪ تکلف یا سستی در رعایت مخارج، صفات و احکام حروف

▪ زیادت و نقصان در مکث بر حروف ساکن و مشدد و در تکیه‌ها

حداکثر ۳ امتیاز

۱۱- اختلال در تلفظ ممتاز حرکات کوتاه و کشیده، نقص در کیفیت تلفظ حرکات بر اساس لهجه فصیح عربی از

جمله لزوم تبعیت تمام حرکات از تفخیم و ترقیق حرف مربوط و نیز نقصان و زیادت در کشش صداهای کوتاه

و کشیده

حداکثر ۳ امتیاز

۱۲- اختلال در سرعت متناسب ادای حروف و حرکات در طول تلاوت (تند و کند خواندن یا اسراع و ابطاء

برخی از کلمات و عبارات و عدم رعایت توازن سرعت ادای حروف و حرکات در طول تلاوت که در مجموع موجب

حداکثر ۱ امتیاز

خلل در کیفیت «ترتیل» تلاوت می‌گردد.)

* نکته: در بند ۱۱ کسر امتیاز به طور کلی و در بندهای ۱۲ و ۱۳، کسر امتیاز به طور موردی و به ازای هر

مورد اختلال ۰/۲۵ امتیاز کسر می‌گردد.

توضیحات تکمیلی:

طرق منتخب روایت حفص از عاصم

مقدمه

در بحث قرائات، توجه به چهار واژه ضروری است:

قرائت: آنچه که راویان یک قاری از قراء عشره بر آن اتفاق نظر دارند؛ مانند: قرائت کلمه «يَكْذِبُونَ» (بقره: ۱۰) که حفص و شعبه راویان عاصم، بالاتفاق از وی نقل کرده‌اند و در قرائت برخی دیگر از قراء عشره «يَكْذِبُونَ» آمده‌است.

روایت: آنچه هر یک از راویان یک قاری در نقل آن اختلاف کرده‌اند؛ مانند: «هُزُؤًا» با واو به روایت حفص از عاصم و «هُزُؤًا» با همزه به روایت شعبه از عاصم.

طریق: آنچه از یک راوی به اختلاف نقل شده‌است، نکته این که نقل کنندگان را نیز نسلاً بعدالنسل، طریق می‌نامند؛ مانند: توسط مد منفصل از طریق شاطبیه از هاشمی و قصر منفصل از طریق روضه المعدل از زرغان. وجه: آنچه قاری بدون التزام به یک طریق خاص، در خواندن انواع آن مختار است؛ مانند: وجوه مختلف وقف بر ساکن عارضی در آخر کلمات (اسکان، روم، اشمام و...) و یا میزان مد سکون عارضی.

نکته: در منابع مختلف، از قرائات و روایات و طرق به «خلاف واجب» و از وجوه به «خلاف جائز» تعبیر شده‌است.^۱

با توجه به تأکید اغلب منابع مبنی بر عدم ترکیب قرائات، روایات و طرق، به ویژه توجه خاصی که از سوی علمای معتبر علم قرائت در منابع منتشر شده در سال‌های اخیر همچون کتاب مشهور «صريح النص» تألیف علامه علی محمد الضَّبَّاع^۲ شیخ القراء و المقاری اسبق مصر، نسبت به لزوم رعایت طرق حفص و عدم ترکیب آنها مبذول شده است، ضرورت اشراف قاریان و حافظان جمهوری اسلامی ایران بر میزان حداقلی از طرق مشهور حفص احساس می‌شود.

^۱ و اما الخلاف الجائز: فهو خلاف اولوجه التي على سبيل التخيير... فالقاریء مخیر الاتیان بأی وجهه منها... و هذا الوجه الاختیاریه لا یقال لها قراءات و لا روایات و لا طرق بل یقال لها اوجه درایه فقط. (المهذب، محمد سالم محیسن)

^۲ علامه محقق معاصر شیخ علی بن محمد الضباع (م ۱۳۸۰ هـ مطابق با سال ۱۳۴۰ ش شیخ القراء و المقاریء مصر، تنها مرجع تصحیح و تأیید مصاحف قبل از تشکیل اولین لجنة تصحیح مصاحف در جهان اسلام.

آثار عدیده وی از منابع معتبر علوم قرآنی محسوب می‌شود. بسیاری از علما و قاریان مشهور جهان اسلام از جمله علامه شیخ عبدالفتاح القاضی رئیس سابق لجنة تصحیح مصاحف جهان اسلام، شیخ امین الطنطاوی، شیخ محمود خلیل الحصری، شیخ عبدالباسط محمد عبدالصمد و... از شاگردان وی به شمار می‌آیند.

کتاب مشهور «صريح النص فی الکلمات المختلف فیها عن حفص» از آثار بدیع این دانشمند زمانه محسوب می‌شود. وی در این کتاب، طرق گوناگون حفص راوی عاصم کوفی را براساس طریق «طیبه النشر» علامه محمد بن الجزری گردآوری و به تعبیری احیا نموده‌است.

علامه کبیر محمد بن الجزری (م ۸۳۳ ق) در کتاب «النشر فی القراءات العشر» و نیز در منظومه معروف «طیبه النشر» روایت حفص از عاصم را از دو طریق عبید بن صباح و عمرو بن صباح برگزیده است. وی طریق عبید را از طریق هاشمی و ابوطاهر (از طریق اشنانی) و طریق عمرو را از دو طریق فیل و زرعان نقل نموده است.

بدین ترتیب:

چهار طریق روایت حفص عبارت اند از: هاشمی، ابوطاهر، فیل و زرعان.

لازم به ذکر است که ابن الجزری، طرق چهارگانه فوق را نیز از دهها طریق نقل نموده که نهایتاً تعداد طرق حفص، آنگونه که در برخی منابع همچون کتاب «رفع الالغاز» نوشته دانشمند معاصر مصری، حمدالله حافظ الصفتی آمده است به ۶۵ طریق بالغ می‌شود.

توجه به این نکته ضروری است که در طرق گوناگون حفص، تمام موارد اختلاف فقط به ۲۱ مورد محدود می‌شود که از این موارد ۲۱ گانه به خلف حفص تعبیر شده است.

در سایر کلمات قرآن کریم به روایت حفص از عاصم، اتفاق نظر وجود دارد.

شرح مختصر موارد ۲۱ گانه خلف از طریق «طیبه النشر»^۱

۱- تکبیر

اختلاف اهل ادا در تکبیر:

اول - عدم تکبیر به طور مطلق. این روش اکثر طرق محسوب و بر گفتن تکبیر ارجح است.

دوم - تکبیر عام در آغاز تمام سوره‌های قرآن غیر از سوره توبه چرا که سوره توبه بدون بسمه نازل شده و

تکبیر مرتبط با بسم‌الله است. این روش در تعدد یکی از طرق آمده است.

سوم - تکبیر خاص:

الف. از آخر سوره ضحی و مابعد آن تا آخر سوره ناس.

ب. از اول سوره شرح و ما بعد آن تا اول سوره ناس.

وجه نام‌گذاری تکبیر خاص، اختصاص آن به سور ختم (از ضحی تا آخر قرآن) می‌باشد.

ناگفته نماند که افزودن اختیاری تهلیل (لااله الا الله) و تحمید (الحمدالله) به تکبیر، فقط در سور ختم مجاز است.

۲- مد منفصل

^۱ مأخذ «صریح النص» - علامه علی محمد الضباع

طرق حفص در کشش مد منفصل، به مقادیر مختلف (از قصر تا حداکثر فوق توسط) نقل کرده‌اند. ناکفته نماند که در مورد مد «لاناویه» در عبارت توحید (لااله الا الله) مشهور به «مد تعظیم» به جز یک طریق، تمام طرق حفص میزان آن را برابر با سایر مدهای منفصل گرفته‌اند.

تنها طریق هُدلی در قصر منفصل، مد تعظیم را به توسط اختیار کرده‌است.

۳- مد متصل

طرق مختلف، در کشش این مد به سه صورت توسط، فوق توسط و طول اختلاف دارند.

۴- مد عین

این مورد از مد لین صرفاً در هجاء «عین» در حروف مقطعه دو سوره مریم و شوری (کهیعیص - حم عسق) واقع شده و طرق حفص آن را به سه میزان طول، توسط و قصر آورده‌اند.

۵- یَبْصُطُ (بقره: ۲۴۵) ؛ بَصْطَةُ (اعراف: ۶۹)

به دو صورت «س» و «ص» مورد اختلاف است. در مصاحف موافق با طریق شاطبیه، «س» بر بالای کلمه، دلالت بر صحت قرائت به «س» دارد.

۶- المصیطرون (طور: ۳۷)

به دو صورت «ص» و «س» خوانده شده‌است و در مصاحف موافق با شاطبیه، «س» در زیر کلمه، دلالت بر ارجحیت «ص» همراه با جواز «س» دارد.

۷- بمصیطر (غاشیه: ۲۲)

در طرق، به اختلاف «ص» و «س» آمده‌است.

۸- اَلذَّكْرَيْنِ، اَلْآنَ، اَللَّهِ:

به دو صورت ابدال به الف مدی همراه با مد لازم (از جمع طرق) و نیز تسهیل همزه وصل (اَلذَّكْرَيْنِ، اَلْآنَ، اَللَّهِ) در برخی طرق، آمده است.

۹- یَلِیْثُ ذَلِکَ (اعراف: ۱۷۶)

اغلب طرق حفص به ادغام «ث» در «ذ» خوانده‌اند غیر از دو طریق که «ث» را اظهار نموده‌اند.

۱۰- اَرْکَبُ مَعْنَا (هود: ۴۲)

به دو صورت ادغام و اظهار «ب» خوانده شده‌است. اکثراً به ادغام «ب» در «م» خوانده و تعدادی نیز «ب» را نزد «م» اظهار نموده‌اند.

۱۱- یَسِی و الْقُرْآن (یس: ۱) ؛ ن و الْقَلَم (قلم: ۱)

در صورت وصل حروف مقطعه به ادامه عبارت، اکثراً نون ساکنه را نزد واو، اظهار و تعدادی نیز ادغام کرده‌اند.

۱۲- لا تأمناً (یوسف: ۱۱)

به دو صورت «اشمام» و «رؤم» نقل شده‌است.

۱۳- سکت‌های چهارگانه (عوجا قیما؛ مرقدنا هذا؛ من راق؛ بل ران)

طرق حفص در سکت یا ادراج (عدم سکت) این کلمات به اشکال عدیده خوانده‌اند: سکت چهارگانه ادراج چهارگانه سکت دو مورد اول، سکت دو مورد آخر، سکت در غیر «مرقدنا».

۱۴- فریق (شعراء: ۶۳)

اغلب به تفخیم «ر» و برخی به ترقیق «ر» خوانده‌اند.

۱۵- فما آتانی (نمل: ۳۶)

در وقف، از برخی به اثبات یاء (فما آتانی) و از برخی دیگر به حذف آن (فما آتان) نقل شده‌است. بدیهی است که در وصل «فما آتانی الله» خوانده می‌شود.

۱۶- مالیه هلک (حاقه: ۲۸ و ۲۹)

در صورت وصل، به دو صورت ادغام کامل و نیز اظهار همراه با سکت مختصر خوانده شده‌است.

۱۷- الم نخلقکم (مرسلات: ۲۰)

اکثر قریب به اتفاق، به ادغام محض خوانده و تنها تعداد کمی از طرق، آن را به ادغام ناقص (همراه با ابقای صفت استعلای قاف) نقل کرده‌اند.

۱۸- سلاسلا (انسان: ۴)

هنگام وقف، اکثر طرق به سکون «ل» آخر و حذف الف بدل از تنوین (سلاسلا) خوانده‌اند و توسط تعدادی از طرق نیز به اثبات الف «سلاسلا» نقل شده‌است.

۱۹- ضعف، ضعفاً (روم: ۵۴)

طرق حفص در فتحه و ضمه ضاء اختلاف کرده‌اند. مطابق آنچه از حفص نقل شده، وی در تمام کلمات قرآن غیر از ضمه «ض» در کلمه فوق‌الذکر از عاصم تبعیت کرده‌است.

۲۰- ساکن قبل از همزه:

سکت میان حرف صحیح ساکن و همزه پس از آن مانند قرآن، و الاخره، سَوَّءَ شَيْءٍ ءَ، من آمن، خلوا الی، ابْنی ادم و ... به سه صورت:

الف - عدم سکت مطلق (توسط تمام اهل اداء)

ب- سکت عام (در تمام موارد)

ج- سکت خاص (فقط بر الف و لام تعریف، شیء و ساکن منفصل نظیر من آمن)

۲۱- ادغام نون ساکن در (ل، ر)

آرای اکثر طرق حفص بر ادغام بلاغنه استوار است، اما تعدادی از طرق به ادغام مع الغنه نون در «ل»، «ر» خوانده‌اند.

شورای بررسی و تدوین آئین‌نامه مسابقات کشور، پس از بحث و بررسی جوانب امر، نهایتاً چهار طریق از طرق حفص را با ویژگی‌های مندرج در جدول پیوست برگزیده است و التزام شرکت‌کنندگان مسابقات قرائت و حفظ در سطح منطقه‌ای و کشوری را به یکی از طرق چهارگانه فوق با رعایت «اصل عدم ترکیب طرق» ضروری می‌شمارد.

امروز سطح توانایی قاریان و حافظان میهن اسلامی تا به آنجا رسیده است که به خوبی از عهده رعایت طرق حفص و عدم ترکیب آنها می‌آیند، به ویژه آن که پس از پیروزی انقلاب اسلامی، به موازات حضور روزافزون، چشمگیر و قدرتمندانه آنان در عرصه مجامع مختلف بین‌المللی، سطح انتظار مخاطبان و به ویژه اهل فن از این عزیزان افزایش یافته است و لذا تسلط علمی و عملی ایشان بر این امر، قرین مصلحت می‌باشد.

منتخب طرق مختلف حفص (از طریق طيبة النشر)

عمر بن صباح		عبید بن صباح (از طریق اشنایی)		کلمات مورد اختلاف (خلف حفص)	ردیف
زرعان	فیل	ابوظاهر	هاشمی		
روضه المعدل	حمامی (از طریق مصباح)	جامع	شاطبیه		
ندارد	پایان سور ختم (ضحی تا ناس)	ندارد	ندارد	تکبیر	۱
قصر	قصر	توسط	توسط - فوق توسط	مد منفصل	۲
طول	توسط	طول	توسط - فوق توسط	مد متصل	۳
قصر	توسط	قصر	طول - توسط	مدعین (مریم و شوری)	۴
ص	ص	س	س	یبصط - بصطه	۵
س	س	س	ص - س	المصیطرون	۶
س	ص	ص	ص	بمصیطر	۷
ابدال	ابدال	ابدال	ابدال - تسهیل	الذکرین - آلان - الله	۸
ادغام	ادغام	ادغام	ادغام	یلهث ذلک	۹
ادغام	ادغام	اظهار	ادغام	ارکب معنا	۱۰
ادغام	اظهار	اظهار	اظهار	یس - ن	۱۱
اشمام	اشمام	اشمام	اشمام - روم	لاتأمناً	۱۲
ادراج	سکت	ادراج	سکت	عوجاً - مرفدنا - من راق - بل ران	۱۳
تفخیم	تفخیم	تفخیم	ترقیق - تفخیم	فرق	۱۴
حذف	حذف	حذف	اثبات - حذف	فما آتان	۱۵
ادغام - اظهار	ادغام - اظهار	ادغام - اظهار	اظهار - ادغام	مالیه هلک	۱۶
تام	تام	تام	تام - ناقص	الم نخلقکم	۱۷
حذف	حذف	حذف	اثبات - حذف	سلاسلا	۱۸
ضم	فتح	فتح	فتح - ضم	ضعف - ضعفاً	۱۹
ندارد	ندارد	ندارد	ندارد	سکت بر ساکن قبل از همزه	۲۰
ندارد	ندارد	ندارد	ندارد	غنه نون در ل ، ر	۲۱

بخش وقف و ابتداء: ۱۵ امتیاز

*** تذکر: سقف نمره امتیاز ۱۴ بوده و ۱ امتیاز برای رعایت بهترین موارد وقف، ابتداء و وصل در تلاوت و همچنین اجتناب از تکلف و داشتن طول نفس قابل قبول منظور می‌گردد.**

۱- عبور از عبارات کامل چنانچه موجب ایهام خلاف مراد یا درهم ریختگی معنا گردد، موجب کسر ۱/۵ امتیاز می‌شود (وقف لازم)؛ مانند: عبور از عبارت «فأمن له لوط» و وصل آن به «و قال انی مهاجر الی ربی» (عنکبوت: ۲۶) و عبور از عبارت «فلا یحزنک قولهم» و وصل آن به «انا نعلم ما یسرون و ما یعلنون» (یس: ۷۶).

۲- عبور از عبارات کاملی که اولویت وقف دارد، حسب مورد چنانچه موجب ایهام ضعیف شود، موجب کسر ۰/۵ تا ۱ امتیاز می‌شود؛ مانند: عبور از عبارت «انک لرسول الله» و وصل آن به «وان الله یعلم انک لرسوله» (منافقون: ۱) و عبور از عبارت «غر هؤلاء دینهم» و وصل آن به «و من یتوکل علی الله» (انفال: ۴۹).

۳- عبور از محل وقف بیان - که مصداق وقف حسن باشد - حسب مورد، موجب کسر ۰/۵ تا ۱ امتیاز می‌شود؛ مانند عبور از عبارت «فلها النصف» و وصل آن به «و لابویه لکل واحد» (نساء: ۱۱) و عبور از عبارت «و تعزروه و توقروه» و وصل آن به «و تسبحوه بکره» (فتح: ۹) بنا بر یک نظر تفسیری.

۴- وقف بر عباراتی که کمال معنای آنها در جملات بعدی یافت می‌گردد، جایز بوده و ابتداء از مابعد آنها صحیح است ولی چنانچه حسب مورد، اولویت وقف یا وصل وجود داشته باشد، ترک این اولویت موجب کسر ۰/۵ امتیاز می‌گردد.

* تبصره ۱: در مورد ابتداء از مابعد وقف مرخص، امتیازی کسر نمی‌شود.

۵- وقف یا ابتدای قبیح ناقص موجب کسر ۱ امتیاز می‌شود.

۶- وقف یا ابتدای قبیح مغیر معنا موجب کسر ۲ امتیاز می‌شود.

۷- وقف یا ابتدای اقبیح موجب کسر ۳ امتیاز می‌شود.

* تبصره ۲: در صورتی که قاری به لحاظ بی توجهی، از محل وقف مناسب عبور کرده و در محل با اولویت وقف کمتر، وقف قبیح یا اقبیح وقف نماید - ولو به خاطر کمبود نفس باشد - وقف او اضطراری محسوب نشده و مطابق بندهای ۵، ۶ و ۷ امتیاز کسر می‌شود.

۸- در مورد وقف اضطراری به دلیل عطسه، سرفه و کمی نفس (غیر از تبصره فوق) امتیازی کسر نمی‌شود.

۹- نفس کشیدن در غیر محل وقف (نفس مخفی یا آشکار) موجب کسر ۳ امتیاز در هر مورد می‌شود.

* تبصره ۳: این بند در خصوص مقطع شکوفه‌ها موجب کسر ۱/۵ امتیاز می‌شود.

۱۰- اگرچه وقف بر فواصل آیات معمولاً جایز است، ولی چنانچه وصل فواصل آیات حسب مورد، ضروری باشد، برای ارزشیابی و سنجش دانش متسابقین، در مورد وقف یا ابتدای ناقص ۰/۵ امتیاز، وقف یا ابتدای مغیر معنا ۱ امتیاز و وقف یا ابتدای اقیح ۱/۵ امتیاز کسر می‌شود.

* تبصره ۴: این بند در مرحله نهایی مسابقات تحقیق و ترتیل مقطع بزرگسالان که قرعه واحد انتخاب می‌شود و همچنین مسابقاتی که شرایط قرعه‌های بزرگسالان مشابه باشند، اعمال می‌گردد.

* تبصره ۵: در مواردی که در چند آیه متوالی، ابتدا از آغاز آیه‌ای ناقص، مغیر معنا یا اقیح باشد ولی امکان ابتدای صحیح برای قاری وجود نداشته باشد، ابتدا از آغاز آیات موجب کسر امتیاز نمی‌شود؛ مانند آیات ۳۳ تا ۳۸ سوره مؤمنون.

۱۱- عبور از فواصل آیات:

- چنانچه معنای نامناسب ایجاد کند، موجب کسر ۱ امتیاز می‌شود.
- چنانچه مغیر معنا باشد، موجب کسر ۲ امتیاز می‌شود.
- چنانچه معنای کفرآمیز ایجاد کند، موجب کسر ۳ امتیاز می‌شود.

۱۲- چنانچه قاری از محل وقف عبور کرده و در محل ضعیف وقف نماید، عدول محسوب می‌شود و در هر مورد

۰/۵ تا ۱ امتیاز کسر می‌گردد.

۱۳- تکرار بدون دلیل هر بخش از آیه در یک نفس موجب کسر ۰/۵ امتیاز می‌شود.

* تبصره ۶: اگر تکرار برای اصلاح لحن جلی (از قبیل اغلاط اعرابی) باشد، موجب کسر امتیاز نخواهد شد.

بخش صوت: ۲۰ امتیاز

با عنایت به تعاریف علمی ویژگیهای صوت و کاربرد آن در تلاوت قرآن کریم، موارد زیر در این بخش به ترتیب اهمیت و اولویت مورد نظر قرار گرفته است.

الف) ضوابط و معیارها:

۱- طنین ۵ امتیاز

زیبایی، دلپذیر بودن، ملاحظت و تأثیر صوت در مستمع در تمام حالات و طبقات صوت از معیارهای مثبت است. خیشومی بودن نامطلوب، زنگ نازیبا، خف شدید یا ته چاهی، گرفتگی و خش نامطلوب دائمی از معیارهای منفی این بند می باشد.

۲- انعطاف ۴ امتیاز

سلامت و کیفیت انتقالها در تمام طبقات صوت مورد نظر است.
* تبصره ۱: امتیاز این بند در رشته‌های ترتیل و حفظ ۵ امتیاز است.

۳- مساحت ۵ امتیاز

سلامت آن در تمام حالات و طبقات مورد نظر است و امتیاز آن به شرح زیر تقسیم می شود:
۱-۳ از درجه شروع تا یک اکتا و معادل ۱/۵ امتیاز.
۲-۳ از درجه شروع تا ۱/۵ اکتا و معادل ۳ امتیاز.
۳-۳ از درجه شروع تا دو اکتا و معادل ۵ امتیاز.
* تبصره ۲: امتیاز این بند در رشته‌های ترتیل و حفظ ۳ امتیاز است.

۴- شدت (قوت) ۴ امتیاز

در ارزیابی شدت، توجه به پتانسیل ذاتی صدا فارغ از عوامل تقویت کننده صوت (مانند آمپلی فایر و...) مورد تأکید می باشد.
* تبصره ۳: امتیاز این بند در رشته‌های ترتیل و حفظ ۳ امتیاز است.

۵- تحریر ۴ امتیاز

در این بند مواردی مانند: نوع، سرعت اجرا و قدرت کنترل تحریرها مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. امتیاز این بند باید با توجه به میزان استفاده از تحریرها در مجموعه تلاوت برای قاری درج گردد.

۶- استفاده مطلوب و هنرمندانه از صوت ۲ امتیاز

ب) موارد کسر امتیاز:

اضطراب، لرزش، خش، گرفتگی، رگه‌دار شدن دائمی و مقطعی، خلط، جیغ، خروسی شدن، پرش یا ناله در هنگام وقف، شهیق و زفیر و هر مورد اشکال صوتی از این قبیل، مشمول این بند می‌گردد و بسته به تشخیص داور برای هر مورد از ۰/۵ تا ۱ امتیاز منفی در نظر گرفته می‌شود.

* تذکر ۱: خروج از ردیف صدا (ناکوکی) و نامطلوب بودن تحریرها از مواردی است که در بخش لحن کسر خواهد شد.

* تذکر ۲: کم و زیاد شدن و افت قدرت صدا به صورت غیرمتعارف و نازیبا با استفاده از ولوم مذکور در بند ۶ فرق داشته و موجب کسر امتیاز بسته به نظر داور از ۰/۵ تا ۱ امتیاز می‌باشد.

* تذکر ۳: در مواردی که اشکال ایجاد شده از ابتدا تا انتهای تلاوت ادامه داشته باشد حداکثر تا سقف ۲ امتیاز در آن مورد خاص کسر خواهد شد.

**توضیحات تکمیلی

۱- طنین: طنین مجموعه حالاتی است که شخصیت یک صدا را تشکیل داده و موجب تمایز آن از دیگر اصوات هم شدت و هم فرکانس می‌شود. این بند، هم ناظر به اصل صوت و هم به روش‌های زیباسازی آن می‌باشد.

۲- انعطاف: به توانایی انتقال درجه‌های صوتی در کمترین زمان به شکل مطلوب انعطاف گفته می‌شود.

۳- مساحت: مساحت عبارت است از محدوده‌ای که پایین‌ترین و بالاترین درجه صوت در آن مشخص می‌شود.

۴- شدت (قوت): به میزان انرژی صوتی آزاد شده در فضای اطراف منبع صوت، شدت یا قوت صوت گفته می‌شود و با عناوین دیگری همچون قدرت، توان، حجم، رسایی و ولوم نیز خوانده می‌شود. در ارزیابی شدت، توجه به پتانسیل ذاتی صدا فارغ از عوامل تقویت‌کننده صوت (مانند آمپلی فایر و ...) مورد تأکید می‌باشد.

۵- تحریر: تحریر کیفیتی است که از رفت و برگشت صدا روی یک درجه صوتی و درجه مجاور آن حاصل می‌شود. در این بخش مواردی مانند: نوع، سرعت اجرا و قدرت کنترل تحریرها مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

۶- استفاده مطلوب و هنرمندانه از صوت: این بند شامل کلیه روش‌های صداسازی از قبیل تعیین (غنوی کردن مطلوب صدا در موارد نیاز) و استفاده صحیح از ولوم (شدت و قوت) صوت در طبقات و حالات مختلف آن می‌گردد.

روش داوری:

در بندهای ۱، ۲، ۴، ۵ و ۶ که مواردی کیفی هستند داوران محترم باید پنج سطح ممتاز، خوب، قابل قبول، متوسط و ضعیف را در نظر گرفته و با توجه به نسبت‌های زیر، امتیازات لازم را درج کنند.

۱. ممتاز از چهار پنجم تا امتیاز کامل
۲. خوب از سه پنجم تا چهار پنجم امتیاز
۳. قابل قبول از نصف تا سه پنجم امتیاز
۴. متوسط از دو پنجم تا نصف امتیاز
۵. ضعیف از یک پنجم تا دو پنجم امتیاز

بخش لحن: ۳۰ امتیاز

تعریف لحن: لحن در لغت به معنای آهنگ و در اصطلاح به معنای آهنگی است که بر لفظ یا کلام منطبق گردد و در تلاوت قرآن عبارت است از کیفیتی که از استفاده صحیح و مطلوب مقامات و نغمات عربی برای بیان و آرایه آیات شریفه قرآن کریم بر اساس اصول و ضوابط مربوطه حاصل می‌آید.

ترتیب	تحقیق		الف) ضوابط و معیارها:
	شکوفه	بزرگسال	
۴ امتیاز	۴ امتیاز	۴ امتیاز	۱. تنوع ردیف‌های لحنی و پرده‌های مورد استفاده (متناسب با مدت تلاوت)
۴ امتیاز	۲ امتیاز	۲ امتیاز	۲. تنظیم و توزیع آهنگ‌ها بر متن و به ویژه پایان عبارات (اندازه‌گیری)
۴ امتیاز	۴ امتیاز	۴ امتیاز	۳. رعایت تکیه‌های صوتی یا نبر صحیح کلمات
----	۲ امتیاز	۲ امتیاز	۴. آرایه فرود زیبا و منطقی در مقام و محدوده پرده شروع تلاوت
۱۰ امتیاز	جمع: ۸ امتیاز	جمع: ۸ امتیاز	۵. حزن، جاذبه و زیبایی نغمات و پرده‌ها
			شامل موارد زیر:
۲/۵ امتیاز	۲ امتیاز	۲ امتیاز	• میزان تأثیر بر مستمعین
۲/۵ امتیاز	۲ امتیاز	۲ امتیاز	• استفاده از ردیف‌های جذاب، زیبا و بدیع
۲/۵ امتیاز	۲ امتیاز	۲ امتیاز	• به کارگیری تحریرهای فنی و زیبا
۲/۵ امتیاز	۲ امتیاز	۲ امتیاز	• جاذبه پرده‌های مورد استفاده در طبقات مختلف صوت
۶ امتیاز	۶ امتیاز	۶ امتیاز	۶. قدرت تنغیم (پردازش نغمات)
-----	-----	۴ امتیاز	۷. القای معانی و مفاهیم آیات با استفاده از مهارت لحنی (لحن الاداء)
-----	۴ امتیاز	-----	۸. آرایه تقلید فنی و مطلوب از سبک‌های مشاهیر تلاوت (مانند مصطفی اسماعیل، عبدالباسط، منشاوی، شحات انور، کامل یوسف، حسان و ...)
۲ امتیاز	-----	-----	۹. «انتخاب سرعت مناسب

ب) موارد کسر امتیاز:

هر مورد از ۱ تا ۲ امتیاز منفی	۱. ناهمگونی ردیف‌ها (افتادن یا بالا رفتن پرده‌ها)
حداکثر تا ۲ امتیاز منفی	۲. تقلید محض در سبک تبصره ۱: برای متسابقین شکوفه‌ها در رشته قرائت تحقیق، این مورد موجب کسر امتیاز نمی‌شود. تبصره ۲: برای متسابقین رشته ترتیل، این مورد موجب کسر حداکثر ۱ امتیاز منفی می‌شود
حداکثر تا ۱ امتیاز منفی	۳. ناهمگونی و ناهماهنگی صوت و لحن
هر مورد از ۱ تا ۲ امتیاز منفی	۴. خروج از مقام یا نغمه و یا انتقال ناهمگون
حداکثر تا ۳ امتیاز منفی	۵. استفاده از نغمات غیر متعارف و نامتناسب با شئون تلاوت
هر مورد ۰/۲۵ امتیاز منفی	۶. خروج از ردیف صدا (ناکوکی)
هر مورد ۰/۲۵ امتیاز منفی	۷. نامطلوب بودن تحریرها (لغزش و سرخوردگی)
هر مورد ۰/۵ امتیاز منفی	۸. تکلف و فشار در اجرای نغمات تبصره ۳: برای متسابقین رشته ترتیل، این مورد موجب کسر حداکثر ۱ امتیاز منفی می‌شود
هر مورد ۰/۵ امتیاز منفی	۹. عدم رعایت عرفی مکث بین آیات
هر مورد ۰/۵ امتیاز منفی	۱۰. عدم توازن در سرعت تلاوت
هر مورد ۰/۵ امتیاز منفی	۱۱. تکرار بی‌مورد و ملال آور ردیف‌ها
۲/۵ امتیاز	۱۲. شروع تلاوت در پرده غیر متعارف
۱ تا ۲ امتیاز منفی	۱۳. عدم انتخاب پرده مناسب تبصره ۵: این بند فقط برای متسابقین رشته ترتیل اعمال می‌شود.

**توضیحات تکمیلی

۱- تنوع ردیف‌های لحنی و پرده‌های مورد استفاده (متناسب با مدت تلاوت): تنوع مورد نظر می‌تواند شامل استفاده از یک یا چند مقام و یا ترکیب مختلف اجناس مقامات با یک دیگر و تنوع پرده نیز شامل استفاده از پرده‌های مختلف در طبقات بم، توسط و اوج باشد.

۲- تنظیم و توزیع آهنگ‌ها بر متن و به ویژه پایان عبارات (اندازه‌گیری): تنظیم و توزیع باید به گونه‌ای انجام شود که آهنگ‌ها متناسب با میزان هر عبارت اجرا گردیده و کمبود یا ازدیادی در انطباق با عبارات احساس نشود.

۳- رعایت تکیه‌های صوتی یا نبر صحیح کلمات: در این بخش انواع نبرهای قوی یا ضعیف کلمات که مطابق قواعد علمی مربوط صحیح شناخته می‌شود، مورد پذیرش بوده و تنها نبرهایی که کاملاً غیر عربی به گوش می‌رسند، مشمول این بند نمی‌گردد.

۴- ارائه فرود زیبا و منطقی در مقام و محدوده پرده شروع تلاوت: با توجه به اهمیت فرود در فن تلاوت، قاری باید زیباترین فرود خود را به شکلی ارائه نماید که هم در فضای مقام شروع تلاوت بوده و هم عرفاً مطابق یا نزدیک به پرده شروع باشد.

۵- قدرت تنغیم (پردازش نغمات): در این بخش، توجه به مهارت‌های قاری، میزان خلاقیت و سرعت وی در انتقال درجات و پرده‌ها به شکل صحیح و منطقی در هر ردیف لحنی و در مجموعه تلاوت مورد تأکید می‌باشد.

۶- القای معانی و مفاهیم آیات با استفاده از مهارت لحنی (لحن الاداء): در این بخش مواردی همچون رعایت تعبیرات (استفهام، خبر، نهی، امر، نفی و ...)، مواکبه (انتخاب طبقه صوتی متناسب برای بیان مفاهیم و مضامین)، قرینه‌سازی، انتقال فضای نغمه متناسب با تغییر مضمون و استفاده از مهارت‌های مختلف نظیر فرود و فرازهای لحنی در جمله‌بندی‌های قرآنی مورد نظر می‌باشد.

روش داوری:

با توجه به تنوع سطح متسابقین، لازم است داوران محترم برای اعطای امتیاز در هر بند، پنج سطح کلی: ممتاز، خوب، قابل قبول، متوسط و ضعیف را با توجه به نسبت‌های زیر در نظر گیرند:

۱. ممتاز از چهارم پنجم تا امتیاز کامل
۲. خوب از سه پنجم تا چهار پنجم امتیاز
۳. قابل قبول از نصف تا سه پنجم امتیاز
۴. متوسط از دو پنجم تا نصف امتیاز
۵. ضعیف از یک پنجم تا دو پنجم امتیاز

به طور مثال جمع این نسبت‌ها در هر بند بدون احتساب امتیازات منفی، امتیازات کلی لحن را در سطوح مختلف

به ترتیب زیر مشخص می‌نماید:

۱. ممتاز از ۲۴ تا ۳۰ امتیاز
۲. خوب از ۱۸ تا ۲۴ امتیاز
۳. قابل قبول از ۱۵ تا ۱۸ امتیاز
۴. متوسط از ۱۲ تا ۱۵ امتیاز
۵. ضعیف از ۶ تا ۱۲ امتیاز

ضمانہ